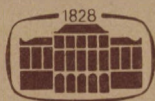

ÉRTEKEZÉSEK EMLÉKEZÉSEK

FINTA JÓZSEF

A FUNKCIÓ TÁRSKERESÉSEI,
SZERZŐDÉSEIM BUDAPESTTEL

78

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

ÉRTEKEZÉSEK
EMLÉKEZÉSEK

ÉRTEKEZÉSEK EMLÉKEZÉSEK

SZERKESZTI
TOLNAI MÁRTON

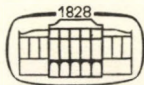

FINTA JÓZSEF

A FUNKCIÓ TÁRSKERESÉSEI, SZERZŐDÉSEIM BUDAPESTTEL

AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓ

1986. FEBRUÁR 6.

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

A kiadványsorozatban a Magyar Tudományos Akadémia 1982.
évi CXLII. Közgyűlése időpontjától megválasztott rendes és
levelező tagok székfoglalói — önálló kötetben — látnak
napvilágot.

A sorozat indításáról az Akadémia főtítkárának 22/1/1982.
számú állásfoglalása rendelkezett.

ISBN 963 05 5571 9

Kiadja az Akadémiai Kiadó, Budapest

© Finta József, 1990

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános
előadás, a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az
egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Hungary

GONDOLATAIM KORUNK ÉPÍTÉSZETÉRŐL

Az építész szeretné világosan látni az utakat, a választható főcsapások alternatíváit, s vagy ezek valamelyikén jár, a kikaposotton, a sima felületűn, a mozgásait sűrű iránytáblákkal koordinálón, vagy saját ösvényt vág magának alig ismert bozótokon keresztül, ám az utakat ez esetben sem kívánja szem elől téveszteni, mondhatni, jobbára útközelben marad, megnyugtatja a főirányok érzékelhető volta. Az építész nyugtalan lesz, pánikközelbe kerül, ha eltűnnek az utak s már csupán ösvények veszik körül, kusza, egymást keresztező vagy egymással párhuzamosan futó lábnyomok, irányuk is tűnőben a porban . . . Hová vezet ez a sok ösvény?

Az építész, akit eleinte az izgalom rég nem tapasztalt erejű érzéseivel töltött el ez az „ösvénykaland”, e bejárható divergens irány-háló megismerésének titka, már kezdi visszavágyani az eltűnt széles utak unalmát, az együtthaladás biztos monotoniját, s rekonstruálni próbálja képzeletében az elveszejtett főirányokat, legalább azok valamelyikét. Botorkálván az ösvények között, érzékelné kezdi, hogy talán ezek is előre kitaposott utak; halványan tudatosul benne, hogy ez az egész kusza ösvény-szövet egyirányú, s már csupán az a remény élte, hogy a divergencia csak látszólagos, ha kitérőkkel, kanyarokkal, zsákszakaszokkal tarkítva-lassítva is, de valamennyi ösvény egy nagy, összefüggő útrendszer része.

Hová tűntek mára az 50-es évek koordinált-túlkoordinált mozgásai, hol a négy „nagy” (Gropius, Wright, Mies van der Rohe, Le Corbusier) által kiszabott sztráda, hol vannak a sztrádamenti, jól kiépített mellékutak? Milyen óvatosan, gyanút sem keltően indult az ösvényburjánzás folyamata, ez

az igazán máig sem analizált (de annyi szubjektív állásfoglalást kiprovokáló) irányosztódás. Hol, hogyan, milyen mértékben gerjesztette e folyamatot világunk mindenkori társadalmi-gazdasági-politikai körlelete, a feszült nyugalom állapota, a jóléti társadalmak túlhízáló mohósága, a szocialista világrend kérdőjeleket is rajzoló konszolidációja, a harmadik világ feszültségghalmazai s jogos-agresszív, egyre öntudatosodó vágya, az energiaválság mélyrengései, a tudományos-technikai forradalom megújuló földrengései, az elektronika forradalma, a számítógép-generációk egymásranövődései, egy esetleges legutolsó háború nehéz árnyéka s a „hosszú béke” örömei, egész életünk ideges gyorsuló ritmusa, múltunk kulturális-érzelmi-nemzeti újraértékelése, felértékelődése.

Erre a sokanyagú alapra az építészet hasonló tarkaságú felépítmény-konstrukciója támaszkodik. A Föld kommunikatív alapon egy masszává konglomerálódott ugyan, de belső ellen-erői szétfeszítik; itt primer fiziológiai-biológiai igények várják életmentő (s nagyon is mennyiségi habitusú) kielégítésüket, másutt már a szellemi-emocionális igénykövetelések jelentkezése a vehemensebb természetű.

A válaszadások pontatlan fogalmazásai, félremagyarázásai nem tüntethetik el a várakozó kérdéseket azok jogosságának analízise nélkül. Ilyesféle analízisre vár az építészet helyzete is, s benne az az érzelmi kielégületlenség, amely épített környezetünkkel kapcsolatban immár társadalmi irritációként jelentkezik, világszerte s itthon egyaránt.

Ez az analízis hivatott arra, hogy vizsgálja az építészet változásainak társadalmi-gazdasági hátterét, osztálytartalmát (s e tartalom furcsa kilengéseit), azt a közeget, amelyben élesen megfogalmazott érzelmi elutasítás termelődött ki a gyári épülettermékek szériajellegével, tömegáru voltával szemben, általánosítva mindazzal szemben, amit a 60-as, 70-es évek épített környezet címén produkáltak. Hol a gyökere

annak az ellentmondásnak, hogy amíg tárgyi világunk legtöbb terméke esetében (napi használati tárgyainknál) a magas technikai színvonal (szériajellegétől függetlenül) érzelmileg is honorálódik, addig az építészeti produktumoknál ez az érzelmi azonosulás, megértés úgyszólván teljesen hiányzik.

Mi az a többletajánlat, ami jelenidejű építészetünk tarka kaleidoszkópjában más, „elbűvölőbb” koloritú, mint amit századunk „új építésze” ez idáig felmutatni, produkálni képes volt? Mert hogy valami ilyesféle többlet létezik, az az egész építészeti közeg nyugtalan mobilitása, ellentmondásos bizonytalansága ellenére is tagadhatatlan tény. Minőségi többlet jelentkezik a terek használati kínálatában, érzelmi választékában, többlet érzékelhető a környezetviszonyok toleránsabb értékelésében, abban az emocionális és fizikai kontextusban, amelyet az építészet jobbik vagy inkább kísérletezőbb fele természeti és épített közegével s persze, használóival megteremteni törekszik. E kontextuskeresés mesterkéltséggel is lehet, s erőszakoltan, harsányan populáris; múltbafordulása érzelgős, álnepi, vagy cinikus, egészségtelen ironiával telített, ám ezek az ösztönök nem fedhetik el a gesztusok jószándékait. Szemet bántóan sziporkázó az építészet formakínálata, ám ez ellentmondást vállalva, ebben is minőségi többletet érzek. E formakáosz leszűrt állapotában megnyugtató, gazdag választék csírája is lehet a jövőben.

Mai, bőbeszédűnek tűnő építészetünk legértékesebb, leghasznosabb tulajdonságai térformáló képességében nyilvánulnak meg.

Az épített terek, térstruktúrák, miközben egyrészt az IGÉNY oldaláról, másrészt a FUNKCIÓ oldaláról nézvést a belénk helyeződő életfolyamatok cselekedetei, mozgásai által alakíthatnak, formálódnak, maguk is tendálják ezeket a mozgásokat, cselekedeteket; gátolják vagy felerősítik azok szabadságérzetét, megkomponálják ritmusát, bizonyos mozgások jelentőségét

kiemelik, másokét jószándékkal vagy erőszakkal elszegényítik, megteremtik azok saját, csak egy bizonyos térre, térstruktúrára érvényesíthető hierarchiáját. Úgy gondolom, hogy e tartalmi többlettekkel gazdagított mozgáshierarchia új törvényeinek megfogalmazásában a jelen építészetének igen nagy szerepe lehet. E téralakítási akciók jelentős része már az „új építészet” serdülőkorában és ifjúságában ott gyökerezett, de még tovább is nyúlnak ezek a csápok s nem egészségtelenül, az ún. stílusépítészetekben éppúgy, mint a századelő (most éppen túldimenzionált értékekkel felruházott, korábban meg ellenirányúan ledegradált) formaforradalmába. Az építészettörténet nem mumifikált múlt, hanem bejárt út, egy (összetartozó testű) út már hátrahagyott távola; lépteink úgy őrzik felületének minden síkbeli változását, hogy érzékelt nyomai tanulságul szolgálhatnak az elkövetkezendő, előttünk álló szakaszokra is. Nem kétséges persze, hogy mai építészetünk az újra meglett múlt formaajánlatának bőségében, avagy a rafinált finomkodásra is képes, értetlen kezekben magakelletésre is hajlamos technika bővületében sok esetben túlfecsegi elképzeléseit, dekadens erőszakkal túlorientál mozgásokat, zavar meg egyértelmű (s ilyen tisztaságú, átlátható szándékú elhatározásokat a befogadó terektől is megkívánó) cselekedeteket; a szimmetria-divat deklamálási hajlamai, epigon térformák forszírozott egymás mellé rendelései, tértengelyek funkcióellenes szögelfordításai, „*ad hoc*” tértényészetek rafinált túlkomponálásai, áldozások az „ösztönösség”, a „természetesség” oltárán, a mutabilitás túlértékelése — ezek így együtt, egy kosárban mulékony értékű egyveleg, ám a mesterséges TÉR formálásának és használatának lehetőségei az elmúlt évtized alatt mégis nőttek s e fejlődési-gazdagodási folyamat — az építés, a technika gondolati és materiális növekményeivel rokonítva — záloga lehet egy karakteresen kirajzolódó jövőendő minőség értéktöbbletének.

A különféle szerkesztésű térszövetek, a kül- és beltéri kristályszerkezetek, az exteriőröket és enteriőröket összefonó köztes terek (a vestibulumok, peristylumok mai változatai), a mozgásokat orientáló térimitációk, a vertikális térkapcsolatok új módozatai, a másodlagos burokterek (héj-terek) eladdig nem látott léptékű megjelenései, a gyalogos és járműközlekedés attraktív, tevékeny és domináns formái ez újmódi térszövetekben — nos, mindezek egy olyan építészet kelléktárának elemei, eszközei, amelynek virulenciáiról sokat beszélünk ugyan, ám ahhoz, hogy dús tenyészetében felkutassuk, meg-
leljük az egészséges, továbbsszaporítható egyedeket, popularitásának ok-okozati összefüggéseit, táptalajának mélyrétegeit kell elemeznünk, feltárnunk, legyűrve e feladattal kapcsolatos esetleges ellenérzéseinket is.

Jelenidejű építészetünk térformáló kedve és tehetsége nem függetleníthető egyéniségéből eredő kontaktáló szándékaitól, attól a toleranciától, amellyel a természeti környezethez, tájhoz, befogadó környezetének tér- és tömegformáihoz, stílusához, cselekvéseihez, életéhez közelít. Ez építészet erejét bőven táplálják e környezeti hatások, s hajlamos arra is, hogy teoretikus mentalitású önszuggesztióval imitáljon inspirációkat, önkényesen s öncélúan emelve ki, húzva alá olyan múltbéli jelenségeket, amelyekre dekadens attrakciókat is építhet. Ám az már nem is építészeti, de sokkal inkább társadalmi kérdés, hogy történelmi-filozófiai-gondolati és cselekedeti szinten egyaránt valamiféle új kontextus van kialakulóban múlt és jelen között. Emberek, családok, népek, kultúrák keresik saját gyökereiket (vagy építenek új, hamis alapokat maguknak, patinával álcázottakat), s e folyamatosság-keresés az építészetben is megjelenvén, különféle mentalitású tendenciák vállalták fel e nem is átmeneti, nem felületes szándékok képviselőjét.

Nem építészeti feladat megkeresni e nosztalgiaiakór társadalmi gyökereit, azt, hogy mögöttes tartalmában mennyi s miféle

előjelű a társadalmi elégedetlenség, mennyi a szellemi kielégítetlenség, a pótcselekvések csömöre, vagy éppen mennyi a jóllakottság telítettsége, vágyakozás az egyszer már megemésztett, a könnyen fogyasztható után. Az azonban már építészeti kérdés, ha ez a nosztalgia ösztársadalmi, avagy legalábbis potens rétegigényként jelentkezik a tervezőasztal előtt, s kielégítésének kényszere maga a megbízás tárgya. Építészetelméletünk meglehetősen késésben van e tünetek megítélésében, reakciói e tárgyban mind ez ideig igencsak felületesek vagy nem igazán objektívek, inkább gyanúsán egzisztenciális gyökerűek.

Nyilvánvaló, hogy az építészet környezeti kontaktusainak új igényeit korunk fogalmazza meg ez igények minden belső ellentmondásával együtt, ám a legtöbb gesztust ma ez irányba mégis az az építészet tette, amely egzaltálnak, eklektikusnak, manieristának látszik, avagy annak neveztetik elméletileg, ám pártoló tömegeket hódít meg magának a gyakorlatban.

Az építészet jelenkori díszletező habitusa a formák oly végletes bőségű kínálatát árasztja, sziporkázza ki magából, hogy éppen ez a féktelen formaáradás teszi nehezen felismerhetővé a sodrás főirányát. E formálási kedv éppoly örömmel és felületességgel nyúl mondanivalóinak értelmezése ürügyén a stílusépítészetek eszköztárához, mint ahogyan túlértekel, túldimenzionál technikai produkciókat is, megkísérelve imígyen imitálni a jövőbelátás képességét. E divergáló formaskála némiképp a század első harmadát idézi, azokat az éveket, amelyekben egymás mellett élt a historizálás, a szecesszió s az új építészet is, mégis, talán a haladás tendenciái ma kevésbé kontúrozottak, mint akkor. Kétségtelen, hogy e formarobbanás mögött valós piaci igények húzódnak meg, s hogy a funkcionális purizmusából, a világháborút követő mennyiségi-technicista termelészempléletről a szériagyártás monochrom unalmából eredeztethető „ellenreformációval” van

dolgunk, ám szemellenzős mutatvány volna azt állítani, hogy ez az „ellenreformáció” hatásaiban, produkcióiban csupán negatív előjellel értékelhető.

Major Mátét idézem, aki „Mindig megújuló építészet” című könyvében a következőket írja: „Az ember és társadalom általában minden elődjének egész építészetét (még a közvetlen elődépitészetét is, melynek ellenében megújulni akar), tehát formáit is örökségnek tekinti, valósággal formakincsének, amelyből szabadon választhat, egyes formákat elvethet, másokat felhasználhat, továbbfejleszthet, hogy velük saját kora, társadalma építészetét próbálja megformálni”. S kissé tovább, egy ugyancsak idetartozó megállapítás: „Az építészeti tartalom és forma ellentmondásai történetének példáiból világosan kiolvasható az a végső következtetés, hogy tartalom és forma áthatják egymást, átcsapnak egymásba, hogy a tartalom és forma egyensúlya és harmóniája viszonylagos és időleges. Az új tartalom általában előbb alakul ki, mint az új forma . . .”

Ugy vélem, hogy a formák e zsibbasztó tarkaságú választéka nem a tartalom igazolásaként jelentkezik majd, ha egy, a szellemi-emocionális igényeket készségesebben kiszolgáló építészet kínálatát gazdagítja, ha beteg kinövéseit egy biztos alapzatú kultúra kontroll-ollója lenyesi.

Az építészet mai, még cselekedetindító szándékaiban, talaj alatti életében sem analizált ellentmondásos formai megnyilatkozásaira a klasszikus „új építészet” — helytelen, de közérthetőbb kifejezéssel szólván a modernizmus — belőtt fegyvereivel célozni veszedelmes volna, ellenérzéseket és ellenakciókat teremtő indulat. Ilyesféle megnyilatkozások csak az építészet hosszútávú fejlődési folyamata ok-okozati viszonyainak, a társadalom és építészet összefüggéseinek felszínes észlelésére támaszkodhatnak. Ez okok ágyzatának mélyei felett az építészet napi gyakorlata már a felszín, s téved az az építészeti kritika, az a véleményformálás, amely csupán a felszín bőr-

redőit helyezi nagyítója alá, megörvendeztetve s konklúzióiban becsapva ezek olcsón szerzett tanulságai által.

Jómagam nem helyezhetem magam abba a pozícióba, hogy eme vizsgálódások tevőleges és objektív résztvevője legyek; én a kaleidoszkóp belvilágában élek, s túl közeli nézetben csillogforog körülöttem egész gyakorlott szakmán; azon ritka élőlények egyike vagyok, akiket közel harmincéves frontszolgálat után sem szívott magához a hatósági irányítás, a szakvezetés, az oktatás, nem módosították, deformálták pályámat a magántervezés csábító egzisztenciális lehetőségei. Házakat tervezek ma is, mint 27 évvel ezelőtt, s a kritika bonckését nem az én kezem tartja, hanem alkalmanként testembe vág. Ezt az önmagam által rám osztott szerepet meg is szeretném tartani.

Indulásomat az „új építészet” akkortájt még rezzenetlen hatalmú, egyetemes uralmának szellemi biztonsága könnyítette, az „újhistorizálás” 50-es évekbeli materiális és szellemi deformációnak közvetlen hatását az egyetemen egy évvel kerültem el, ám áttételes érintését a magyar építészet részeként máig is érzem. S mert megbízásom mindenkor volt elég, mert dolgoztam, birkóztam sokfajta funkcióval, szerkezettel, anyaggal (s a ma oly vehemes végletességgel elítélt házgyári nagypaneles építési technológiát sem kényszerből használva), a hazai építészetelméleti kutatás asztalára letehetem saját — korunk építészetének fejlődési tendenciáit és feszítő ellentmondásait törpeségében összezsugorító, s talán éppen ezért könnyebben áttekinthető — gyakorlatomat, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia oly nagy megértéssel honorált. E gyakorlat egyetlen szilárd fundamentumának máig is a funkció maradéktalan tiszteletű szolgálatát tartom, vallom, hogy a ház működőképességétől elvonni energiákat más célokra, etikai alapon sem magyarázható cselekedet. E mozgékony elméletű s gyakorlatú tarka divatbemutatót nézve, nem találtam e forgatagban más kapaszkodót, jobbat s megbízhatóbbat ennél, ez ter-

vezési módszerem alapváza. E habitust eladhatóbb, külhoni piacokon is konvertibilizálható áruként tálalt teóriákra felcserélni sohasem volt tehetségem, de időm sem. De talán nem hat az előbb mondottak ellentmondásaként, ha azt is hozzáteszem, hogy házaimat — Major Máté kifejezésével élve — mindenkor „túlformáltam”. A tervezés tudatos és intuitív cselekedetek szétválaszthatatlanul egybebogozódó szövet-szerkezete, olyan folyamat, amelyet analizálni (vizsgálható elemeire bontani) elméletileg lehet ugyan, mélyebben megérteni azonban talán csak az képes, aki valamiképpen részese, működtetője e folyamatnak. Nevezhetném emocionális szükségletek lemérhető szándékú s eredményű kielégítésének azokat a tervezői elhatározásokat, amelyek nyomán a FORMA és a TÉR egyedivé, egyéniséggé, adott környezeti viszonyok között, adott programra, egy építész (építészcsoport) által saját jelleművé alakul. Én — bár ezért a szóhasználatomért goromba kioktatást kaptam már e falak között — ezt az akció-folyamatot játéknak is nevezném, játékos ösztön nélkül; a játék tiszta szándékú és önfeledt örömeinek birtoklása nélkül ház terveződhet, építészet azonban létre nem jöhet.

A FORMA, vagy inkább plasztikai értékkel mérhető kubus születési folyamata s aktivizálódása a TÉRBEN érdeklődésem mindenkori tárgya volt, ifjabb koromban ez az érdeklődés keltett bennem csodálatot Wright, s máig sem múló rokonszenvet a finn építészet egésze iránt; ez vezet most is a formaképzés „kérdőjeles” útjaira, példaként a Váci utcai házakhoz s azokhoz a merészebb kreatúrákhoz, amelyek ma még csak vázlataikban élnek asztalomon.

A ház és befogadó környezete kontaktus-problémáinak megértő befogadásához településtervezési gyakorlataim (s az ilyen természetű pályatervek) segítettek hozzá. Az épített TÉR — városi tér, belső tér, köztes tér — vizuális mozgatóenergiáit most, ilyen hosszú gyakorlat után kezdem s próbálom a maga-

ménak s általam felhasználhatónak, kezelhetőnek, irányíthatónak érezni. A ház és környezetének testvériesülése, az épített TÉR érzelmileg is differenciált, saját energiákkal telítő alakítása és működtetése, a FORMA szellemi értéktöbblete – ezek mind részei a FUNKCIÓNAK, egy fogalom elemei, egymástól el nem szakítható s külön-külön nem is tárgyalható egységet képeznek. Távolról sem eredeti, új megállapítás ez, hangsúlyozása mégis igencsak időszerű. Jómagam két évtizeden át gyakoroltam olyan időben s olyan körülmények között ezt a szakmát, amikor a FORMA értékeivel, igazságával érvelni megbocsáthatatlan trágárságnak ítéltetett. Ne bocsássuk meg önmagunknak ezt a katasztrofális tévedést azzal a könnyed gesztussal, hogy egy szükségszerű mennyiségi szemlélet természetes velejárója volt, mert generációk (használók és készítőik) szemléletét torzította gyógyíthatatlanná a „mindegy hogy mit — csak mivel, és hogyan” képtelen, de még ma is potens jelszava.

Az eddig elmondottak vázlatos illusztrációjaként most hátrahagyott öt évem budapesti munkáit citálom ide, olyan munkákat, amelyek eredetükben hordoznak feszítő, de talán tanulságos ellentmondásokat. Meglehetősen nagyvolumenű beruházások s ekként már nagyságrendjükből, de külföldi hitelterheikből következően sem tűrhettek meg semminémű tervezői lazaságot, érzelmes-önfejű ambíciót. Igen kötött, összetett funkciójú házak, öröklött működési és formai problémákat magukon viselő környezetekbe építve, ám gyorsan (hazai viszonylatban igen szokatlan tempóval) megvalósítva, európai mércével mérhető kivitelező szervezetek által. A Fórum, a Novotel és a Penta szállóról, a Budapest Kongresszusi Központtól és a Váci utcai épületekről (főként a Hotel Tavernáról) szólnék – ez utóbbi kettő valóban újdonsült gondolatok hordozója, nem terhelve (miként a másik három nagyszálló) évtizedes építetői és hatósági elhatározások koloncaival.

Gyorsfényképet mutatok egy olyan küzdelemről, amelyet annak érdekében folytattam s folytatok, hogy házaim becsülettel funkcionáljanak, testüket környezetük saját részévé fogadja, hogy az általuk képzett külső és belső terek értékelhető érzelmi többlettel forduljanak a bennük élő, mozgó, cselekvő emberek felé, s hogy formáik — ha dadogva is olykor — őszintén beszéljenek arról a korról, amelynek szülöttei.

TÁJ-KÖRNYEZET-HÁZ

A pesti Duna-part Erzsébet-híd és Lánchíd közötti szakasza beépítésének-újjaépítésének históriája közismert, közismert e hely „viselkedésének” szerepe a városcentrum életében, közismertek mindennapjainak múltból örökölt és jelenből fakadó érzelmi „tapadványai”, ismertek bennszülött és idegenforgalmi funkciói. Az 1981-es év végén megnyitott Fórum szálló már predesztinált szerepkörrel épült ide, helyét, méretét, hivatását előkészítette, kijelölte, markáns akaratossággal diktálta a 69-es keltezésű Duna Inter · Continental.

A befogadó környezet: a folyó, a város dunai homlokfala, a szemközti budai oldal (a Gellérthegy, a Tabán, a Budai Vár s a távolabbi hegyek), a Lánchíd íve, az alsó és felső rakpart kemény linearitása, az Eötvös, a Rooseveltt és a Vigadó tér öble. E lépték a végtelen TÁJBÓL osztódik, cizellálódik emberméretűre.

A TÁJ primer meghatározója a VIZ, a DUNA; a szálló méretét ez idomítja, ezt a nagyságrendet még elviseli, ilyen kubusok közt nem detronizálódik hatalma, lépték-kitűző szerepe. A Fórum hullámszó üvegfa a víz és a levegő fényének transzplantációja. Az Inter · Continental súlyos tömegének felpikkelyezésével kíván emberivé s ekként elfogadhatóvá oldódni, a Fórum transzparens jellegével teszi ugyanezt. A siker felemás — tiszta délutánokon-estéken majdnem teljes: a nap, az ég, a felhők, a víz, a személt Budai Vár üvegek mélyrétegeivé válnak; más napszakokban, főként délelőtt a ház sötét tónusai uralkodnak, teste elnehezül. A tervező jövőbelátó készségének (vágynak) fiaskója ez, meggondolatlan szá-

mítás egy, a Thonet-ház helyére elképzelt rokonépítmény ellenirányú, délnek forduló csillogására.

Most torz és felemás a kompozíció — a Thonet-ház már idegenül létezik, megmaradásával jogtalan és érdemtelen potenciális energiákkal telíti, műemlékként dülleszkedik, maga mögé nyomja a Vigadót.

A táj–környezet–ház–ember közvetlen kapcsolatát az alsó rakpart fedetlen, gyors iramú járműközlekedése és a villamos megemelt pályája ellehetetleníti, pedig e két híd között megvolna a lehetőség arra, hogy a Belváros „vízre szálljon”, országhatárt messzi túllépő szenzáció, a városi élet új minőségét prezentáló, idegeneket mindenkor hívogató attrakció lehetne a folyammal érintkező, annak levegőjét közvetlenül magába szívó korzósáv. Lefedett út, süllyesztett villamosvonal, hátukon meg kertek-teraszok, kereskedelem, vendéglátás, zene — mindez megvalósítható s nem beláthatatlan léptékű beruházás lehetne, inkább fantázia és akarat — nekünk mindannyiunknak (hatalom nélküli álmodozóknak) foszladozó remény, illúzió!

A Penta szálló környezete: heterogén építmény és térömleny, szilárd látványbázisa a szemközti Vár, a messziről még elviselhetőre egybeolvadó nyugat-délnyugati várlejtő, és persze a Vérmező zöldje. Alig feloldható vizuális irritáció a pályaudvar szerencsétlen arányú és architektúrájú oldalszárnya. A beépítés maga túlhatározott egyenlet, a telek kihasználása 100%-os, a konstrukció eleve meghatározott (előzményeiben még házgyári nagypaneles). Az építmény kubus-szerkesztése szikár — túl objektív, nagy formáival a Vérmező, a Vár léptékéhez idomul, másodlagos homlokzatszerkezeti és ablakrasztere az emberi lépték vetületének vágya. A ház kiemelkedik a völgyből, s e cselekedetével rokonul az INTRANSZMAS székházhoz s a messzi Budapest szálló hengeréhez. Kubusának cizellálódása, a primer, nagygesztusú

tömegdarabolások és a szekunder homlokzatháló, a befogadó környezet felé tett barátkozó mozdulatok.

A Novotel települési helye a hegyek-dombok közé szorított Németvölgy, a néhai temető helyén kialakított Gesztenyés kert. Az épület két, városképi fontosságú messzi rátekintő iránya: a Hegyalja út gellérthegyi leereszkedése nyugatnak s a nyugati autószertráda beérkezése délről. A ház teste e nézetekre komponált, az előbbire szerencsésebben, az utóbbira kissé szélesen és keményen. Halmazt imitál, nagy mozdulatokkal rakja össze tömegét, számít a rávetülő fények és árnyékok daraboló hatásaira, cizellálásaira, komponált önosztódásával kívánja környezeti kontaktusait megteremteni. Földszinti és első emeleti üvegfalai tükröt tartanak a lábainál elterülő zöldek elé, a fák megismétlődnek e felületeken. Terasz-csápjait is kinyújtja a parkba, üvegezett formában vagy színes és fehér ponyva-buborékokkal lefedetten s virágokkal kirajzoltan a szálló saját belső életének is lényege ez a környezet.

A Kongresszusi Központ hatalmas belső terei az elviselhető alsó határig zsugorodtak önnön kalodájába szorult befogadó környezete érdekében és védelmében. Közel 2000 férőhelyes nagyterme, háromszintes előcsarnoka, szekciótérmei és kiszolgáló terei beletapadnak a földbe, elbújnak benne, meglapul az egész épület. A gesztenyesorok fatörzseinek függőleges szálai darabokra szabdalják az építmény szétterülő kubusát s e szabdalást felerősíti a portálok nagy tükröfelületein megismételt látványprodukció.

A homlokzatok 45°-os törései is cizellálnak s megkettőzik egymást üveghártyáikon. E hangsúlyozott testetlenség és szerénység csupán a főbejárati fogadóívek ritmusával játszik el bizonyos — némiképpen ironikus — emelkedettséget. A hamvas lilás tónus is környezetkímélő gesztus szeretne lenni, ami a hegyek, fák, bokrok évszakonkénti színváltozásai miatt nem is könnyen követhető igény.

A Taverna szomszédsága a város legtömörebb beépítése, gyalogoszónák keresztezési pontja, az üzleti élet fókuszja, igen összetett funkciójú környezet. A múlt, az építészeti múlt szerepe itt is meghatározó, miként a Duna-part esetében — a házak a historizmus és a szecesszió pregnáns képviselői, némelyikük igen szép, jellegzetes emléke korának. E környezet kihívás egy új minőségű kontextus kereséséhez; olyan kérdőjeleket hordoz, amelyekre jelenidejű építészetünk a legellentmondásosabb feleleteket adja. Az idomulás vágya, avagy kényszere meddig mehet el a tolerancia ürügyén az arányok, formák, stílusjegyek idézőjeles átvételében, hol az ironia határa ebben az idézőjeles „játékban”, az imitáció megmaradhat-e a felületen, s erkölcsös-e, ha csupán díszlet-hártya marad, avagy be kell hatolnia a belső térszerkezetbe is; elég gazdag-e mai építészetünk eszköztára ahhoz, hogy ezt a környezethez kapcsolódási igényt saját korának tárgyformáival képes legyen kielégíteni?! Túl sok a megigézően simulékony, könnyen magyarázható és emészthető vagy dekadens-komolytalan, díszlet-mulékony avagy időtlenül nemesnek tetsző külföldi példa erre a manipulációra, s alig van értékelhető hazai verzió.

A Taverna a legpopulárisabb házam, s popularitása elgondolkoztató. Nem a napi divat kényszere szülte, örömmel hozatott világra, s ha a magyar építészetnek népszerűsítő akciókra van szüksége, (nagyon is van), akkor inkább efféle legyen, mintsem pl. az Endrődi Sándor utca rózsadombi divat-operettegyvelege. Egyébként, igen jellemző, hogy környezetrokonító mozdulatairól, a timpanonnak aposztrofált lebegő zárópárkányról, az ablakarányokról, az oszlopokról, a szobordíszekről annyit beszélnek és írnak, saját szakmám is eddig jutott el elemzésében, holott a ház lényege egy keménylelkű telekspekuláció, s az építészeti attrakció e spekulatív építtetői szemlélet vizuálisan is eladhatóvá, emészthetővé bővülése — mindez rideg funkcionális feladvány.

A TÉR

A Fórum tere óriási, a befogható panoráma szinte határtalan méretű, s bár a Duna utcaként is behatárolható, mégis falai vannak, melyek ha tágasak is, mégis komponáltak. A folyó valóban Budapest főútvonala. A szálló ehhez a léptékhez idomul, tudom, sokak által vitathatóan. Közelnézeteiben, már a korzón e lépték bomlik tovább. E lineáris mentalitású sétányra a ház behúzódó öbleivel térimitációkat, „fél-tereket” fűz (a teraszok élete ezt ki is használja), s e portálhullámváz a korzó közönségét a főbejárat felé, az Eötvös tér irányába invitálja. Az enteriőrök lényege — deklaráltan — azonosulás, egyesülés a külső környezettel, a tájjal, a szemközti part látványkínálataival. Az előcsarnokok, az étterem, a konferenciatermek valós nyugati határfala a Budai Vár. Amikor a szálloda homlokzati függőnyeit behúzzák (szerencsére egyre kevesebbszer), a terek összetörpülnek, arányaik elviselhetetlenül megnyúlnak. Az épület egyébként kitűnő üzemeltetésének is kellett némi idő, amíg a torzulat kellemetlen hangulati hatásait érzékelték.)

A Fórum építése is telekspekuláció, végtelenül (kíméletlenül) tömör a beépítése, s ebből eredően alig volt lehetőség arra, hogy belső tereinek dinamikus együvértartozását, folyamatosságát s a terekben történő mozgások, cselekedetek szabadságát egyértelműsítsük, a terek vertikális kapcsolatteremtésére pedig gondolni sem lehetett e beszűkült építménygépezetben.

A Penta térszerkezete már differenciáltabb, többretegű, s a ház elhelyezkedéséből következően befelé fordulni kényszerülő — menti életét a gépkocsiforgalom s a pályaudvar zajától. Vertikális tengelye-fókusza a háromszintes, dúsan világított télikert. Ebbe nyúlnak, teraszoznak, kapcsolódnak bele az

alagsor, a földszint és az emelet közösségi-vendéglátó funkciói, ám ezek „talaja” is mozog, félszinteltolások és podesztek hullámoztatják e belső „terepet”, alakítanak, rekesztenek ki a TÊR nagy egészéből emberformájú zugokat. A szálloda vendégmozgatása a belső terek formáival orientálódik, a térösszefüggések pedig a hangulati választék áttekinthető kínálatát prezentálják. A különféle funkciók egymásból származnak, egymásba tekintenek — a coffee shop az előcsarnok része, s erkélyével rákönyököl az alatta elhelyezkedő uszodára; az emelet eszpresszója belső ablakait a coffee shopra és az előcsarnokra nyitja, másik oldalával a télikertet nézi. A hall is lemélyíti öblét az éjszakai bár előtt; az üzletek (főként a tervek, s kevésbé az üzemeltetés szándékai szerint) beleúsznak az eszpresszó terébe. Ez a TÊR egy matéria, egy test, a nagyon szigorú ökonómiával szerkesztett ház érzelmi létalapját nyerte meg általa, ámbár ez az érzelmi többlet egy szálló esetében a gazdaságos térszervezés köteles része, s vizuális-intuitív tulajdonságai nagyon is aprópénzre válthatók!

Amíg a Penta terei elsősorban vertikális egymásrautaltságukra építik „életfolyamataikat”, a Novotel térrendszere mindkét iránnyal számol. Vendégfogadó helyiségei a park enyhén lejtő nagy füves mezeje mentén sorakoznak fel egymásba fonódva, egymásból származtatva, arra alkalmas időben együtt élve az előttük húzódó terasz-zónával. Sodró indulatú téregyveleg ez, nyugtató és mozgásra serkentő elemekkel, homogenitását hangsúlyozottan azonos szellemű belső anyaghasználata adja. E horizontális elnyújtózás kétszintessé emelkedik a drinkbár télikertjénél, a földszint és emelet előcsarnokainak peremén, azok találkozásai pontján. A leszorított belmagasságú s e szorításból kiszabaduló felszökő terek ritmusa, e ritmus komponálása, a mozgások orientálásának tudatos eszköze, ilyesféle eszközökkel a stílusépítészetek kiválóan éltek, és persze él a jelen, s gondolom, a mai gyakorlatnál sokkal intenzívebben fog élni a közeljövő építészete.

Szerényen s kényszerű gazdaságosságának rabságában ilyesféle szándékok által vezérelten működik a Novotel testvéreként a Kongresszusi Központ térszerkezete is. E ház vitathatatlan fókusza a nagyterem (a Pátia), s mindaz, ami funkcióban, térformálásban körülötte-mellette történik, e térbeli kitérülés előkészítése csupán. Az előcsarnokok alig elviselhetően lelapított magasságúak, hangulatuk mégsem nyomasztó, mert vertikálisan is egymásba fonódnak s kölcsönös segítőkészségükkel háromszintesre emelkednek, másutt felülvilágító kupoláik révén jutnak fényhez és levegőhöz. E térszövet feladatából eredően is bátrabban építhet a benne való haladás időben is egymásra rétegződő élményeire, mint pl. a szállodák statikusabb tendenciájú enteriőrei; azok primer célja a vendégmarasztalás, itt (az előcsarnokok esetében) a főfunkció maga a mozgás, s e mozgások irányítása. A nagyterem e mozgás-áramlások végcélja, s ekként maga a nyugalom, alapjellemé a statikusság, belső aránytörvényei is e jellemtulajdonságának vannak alárendelve. Egymással összefüggő, de saját hangulatú öblökre szeletelt az erkély és a színpad. Egy ilyesféle méretű tér életét, hangulatteremtő képességét tervekből bizton megjósolni úgy szólván lehetetlen, a tudatos tervezés eljut saját maga lehetőségeinek, látónoki képességeinek határáig, érzelmi értelemben mindenképpen.

A Taverna térrejtvénye egészen más; ez a ház szivacsszerkezetű, öbleibe szívja a Centrum mindennapjait, belső zártnak tervezett működése is közösségivé válik ezáltal. Gyalogoszónák keresztútjában fekszik, magához vonzza s továbbblendíti a Petőfi Sándor utca, a Váci utca, Régiposta utca vagy a Párizsi utca irányába. Statikus és dinamikus tendenciájú egyazon időben, pillanatnyi nyugalom-sziget az utcai forgalom hullámai között, miközben maga is sodor, orientál mozgásokat. Udvara enteriőr s exteriőr is egyszerre, többretegűsége maga a város, annak

egy kis, de majd komplex szelete. E szálló túlzsigerelt telek-üzlet, nehézfajsúlyú beépítés, de belső tereinek vizuális kitárulkozásai és utcai kötődései elviselhetővé teszik ezt a tömörséget. Legpregnansabban az I. emeleti különtermek előcsarnoka és a II. emeleti étterem deklarálja ezt a városi-utcai összefonódást; a Váci utcai homlokzat üveghullám-dudorai kívülről talán különcködő formajátéknak tetszenek, belülről nézve az általa nyert látványkapcsolatokat, érthetővé válik feladatuk: a ház mélyébe vezetik magát az utcát. Valamennyi szállodám közül a Taverna a „legpestibb”, legdemokratikusabb ház, éppen kinyíló, kitárulkozó térszerkezete által. Felületes értékelői hamar ráaggatták a post-modern jelzőt, nem sokat bíbelődve sem e kifejezés, sem a ház lényegével. A pesti polgárok pedig — jelzőkkel és értékítéletekkel nem törődve — naponta megtöltik külső és belső tereit, udvarait, passzázsait. S egy üzleti sikerekre vágyó szálló számára kell-e több, s persze, egy építésznek is!?

A FORMA

„A forma követi a funkciót”, állapította meg Sullivan, s e klasszikusan törvényerejű megállapítás azidejű igazságában nem kételkedve — ne vegyék szerénytelenségnek — engedték meg nekem nem szeretni az ilyen kötéblába vésett tömondatokat, hiszen mai átfogalmazásban ilyesfélét is mondhatnánk: „a forma a funkció része”, vagy: „a forma és a funkció gyökere az igény”. Nem a forma rehabilitációjára gondolok e játékos szóképletekkel, a forma ilyesféle védelemre nem szorul, bizonyos saját akarattal, önálló cselekvési területtel akkor is bírt, amikor alárendelt szerepét oly vehemensen jelszavasították. A formálás szabadsága az építészet lényege, s ahogyan funkcióellenessége maga a képtelenség, származékjellege is kétes, hiszen viszontinspirálhatja a funkciót. Persze e gondolatok ellentmondásosan tapadnak éppen a Fórum meglehetősen szolidra formált kubusához, de jelezni szerettem volna, hogy mind ennél a háznál, mind pedig a bemutatott példaként idecitált többinél, akár a környezeti kapcsolatok megtalálása (inkább csak keresése), akár a terek érzelmi többlet-vágyának kielégítése, akár a befoglaló és részformák harmóniájának közelítése elválaszthatatlanul hozzánőtt kérdőjeleivel és problémáival a működőképes alaprajzi rendszer megszerkesztésének gondolataihoz.

A jobbra sík lapokból formált törtoszögű homlokzat-elemek egymáshoz viszonyított térbeli elmozdulásai, a tömör, fémburkolatú parapetek s a közöttük csikozódó ablak-tükrörfelületek arány-összefüggései, egymásra vetített fény-reflexiói és árnyékai, az üvegsíkokon játszó fények felületcizelláló fondorlatai, az egyes napszakokban, különféle fényviszonyok

között más-más intenzitású színnel, tónussal kirajzolódó ablak- és portálhálók grafikus ábrái vagy a ház déli, dunai frontjának bizonyos (a tervezés folyamatába késve érkező) alkalmazkodó gesztusa a parti beépítés e helyén hosszútávra ideiglenesedő Thonet-ház architektúrája irányába — ezek a szálló formai eszközei, olyan eszközök, amelyek gyártmány-jellegüket vállalva és hangsúlyozva egy olyasféle technikai korszerűséget kívántak „honosítani”, amely akcióra a magyar építőipar igencsak megérett.

Ez az architektúra persze — az itt alkalmazottal szoros rokonságban — a világ más területein is megtalálható, s megvalósulási helyéből, keletkezésének szándékaiból kiemelve, absztrahált formaként, kozmopolita mentalitással is vádolható. Én elviselhetőbbnek hiszem a magam számára ezt a jelzőt, mint a mostanság eladhatóbb hangzású regionálist, ha amögött a jövőbetekintést torz csiszolatú szemüvegen át gyakorló múlt idejű kézműves technika lapul. Amit a Fórum talán határozottabban állít külhoni és hazai szállodatársainál, az enteriőrjeinek s exteriőrjeink azonos karaktere, egymatériájú szelleme, hangulata. Ez az egyanyagúság, a dekoratőr-habitusú belsőépítészet tudatos kitiltása az épületből a Novotelnek is jellemzője. E házon — s vele egyidőben született testvérén, a Pentán nemkülönben — karakterformáló eszközként jelenik meg az építéstechnika, a homlokzati elemek előgyártása, s nem e szerkezet tehet róla, hogy a belőle képzett homogén bordarács vizuális monotóniába hajlik, hiányzik belőle a középformák másodlagos összefogó (lépték-grádicst teremtő) arányhálója. A közösségi-vendéglátó szintek emeletrétegei mozgalmasabbak, kapcsolatuk a talajjal, a környező parkkal formai aláhúzást is nyer az árkádsorok öbleivel, a ház kitüremelő és behúzódó épületkubusai által formált terekkel, teraszokkal, lépcsőkkel. A Novotel, önmagukban kemény geometriával formált, de tömör és transzparens-tükröző felü-

leteikkel váltakozva játszó kubusai elég cizelláltak ahhoz, hogy a Gesztenyés kert fasoraival, hullámzó talajviszonyaival léptékükben is rokonuljanak. Ez a rokonulási szándék a szállóhoz kapcsolódó s azzal egy kompozícióvá egyesülő Kongresszusi Központ esetében is tudatosan működő tervezői akarat. Az építmény hangsúlyozott formai és méretbeli ökonómiáját — külsőben — nem csupán s nem elsősorban gazdasági kényszerek szülték; egy effajta létesítmény mindenkori (gyakorta változó) tartalmához szolid díszletet s térkeretet nyújtó, alaptermészetében igencsak semleges szándékú kell legyen, nem mondván le arról a jogáról, hogy a benne végzett cselekedetekről, mozgásokról saját, mindezek minőségére is visszaható véleménye legyen. Ez a saját vélemény a nagyterem esetében aláhúzott érvényű, egyedi-egyéni hangulatát tolokodás és vehemencia nélkül, de érzékelhetően és emlékképeket hagyóan ki kell nyilatkoztatnia, mert esetleges arcnélkülisége a benne lezajló cselekmények arcnélküliségét is jelentené. A formaképzés felelőssége a Kongresszusi Központ esetében főként az enteriőrtervezésre hárult.

A Váci utcai Taverna szálló olyan térszervezet, amelynél igen nehéz volna megállapítani a külső és belső térképzés határait. Egy effajta városszövet-szeletben az utca s az udvar is enteriőr, miközben külső homlokzatokká válnak az utcai forgalom által belátható, befogható zárt-téri felületek; egy bárpult, mobília-csokor átjuttatja látványát a portálokon túlra s utcabútorrá válik. Ez a felvállalt közösségi szerep igen élessé rajzolja a tágabb építészeti környezethez (a historizáló-szecessziós belvároshoz) való formai és érzelmi kötődés kérdőjeleit. A Taverna nem imitál semminémű múltbeli stílust, nem szimulál eklektikát vagy szecessziót, s amennyiben jószándékú formai toleranciája félremagyarázható, az azonos eséllyel lehet az építész vagy a magyarázó-szemlélő félreértése. Századunk „új építészetét” többek között túlfogalmazott, dekadens és

„steril” elméletei vitték „bajba”, s unalomba forduló képlet-egyszerű beszédtechnikája, a mondandó tartalma ma is érvényesíthető — a szókincs bővítése immár elkerülhetetlen. Elképzelhető, hogy a Taverna szokatlanra fogalmazott mondatai dadognak, lehet, hogy a bennem is huszonévig jelenlévő görcsöket olyan építészeti divatáramlatok oldották fel, amelyek szellemi váza apokrif és labilis; lehet, hogy a formák szabadabb „játéka” veszedelmekkel terhes út s veszedelmei saját szabadságfokával hatványozódnak, amennyiben e folyamat ellenőrizhetetlen, zabolátlan ösztönökkel terhelődik. Mégsem hiszem, hogy napjaink építészeti kísérletei általánosíthatóan gyökerükben hibás akciók, s talán kevésbé veszélyes, ha eme nehezen jósolható jövőbe belátni vágyó kísérleteket olyanok végzik, akik az alaptörvények igazában máig nem veszítették el hitüket.

Noha legutóbbi — így illusztrált — öt évem feladatokkal meglehetősen betömörített korszaka volt életemnek, hiszen az itt prezentált épületek mellett más házaim is megvalósultak ezidőben, fiókba került s materializálódásában reménykedő tervem meg ennél jóval több született, munkám valós értékeit illetően nincsenek különösebb illúzióim. Egy látáskultúrájában alultáplált, aluloktatott nemzet és társadalom része vagyok, e tekintetben is vehemens formálódásban-átalakulásban élő társadalomé, amely miközben egyre jobban ráébred saját sérülékenységére s keresi sérüléseinek orvosságait is, gazdagodó önismeretébe s önformálódásába beletartozónak kell érte környezeti alkalmazkodóképességének ráidomítását saját kalóriadúsabb vizuális igényeire. Értékkítéletünk, helyzetelemzésünk politikáról, gazdaságról sokat józandott az elmúlt évek alatt, ám a józan gazdasági szemlélet és érett politikai tisztánlátás a kultúra területén viszolyogtató akciókat is eltűrt már, veszélyhelyzetekben is csak áruként kezelve a tömegízlés formálásának, roncsoló formálásának

eszközeit is, a sablont, az utánzást, a giccset, a nosztalgia-kórt. A szegényedő mondanivalójú s bátortalanodó irodalom, a vegetáló és elszürkülő színház, a tömegbázisukat nem lelő, saját nyelvüket nem beszélő képzőművészetek mellett éppen egy olyan, a gazdasági recesszió mennyiségi és minőségi beavatkozásaira nagyon érzékeny „műfaj”, mint amire az építészet volna képes megalapozott (a napi gyakorlatra is hatni akaró) elmélet segítségével nélkül, mondanivalójában tudatos, helyzet-érzékeny és segítőkész kritika nélkül, értőre formált használói fogadókészség híján, sokszor megbízói akarata ellenében is képviselni valós társadalmi-közösségi érdekeket akkor, amikor ez érdekek felismerése is egyre bonyolultabbá válik. Kontextus a múlttal s kontextus a jövővel, amikor a múlt néha már hatáságilag támogatott giccsben jelentkezik (egy most felépített sohasemvolt stílustévesztett múlt, a jelen és a jövő ellenében), s ez a jövő (s ugyanúgy a jelen) makacsul nem képes megszerezni elviselhető formájú, költségű és minőségű gyártmányhátterét, kivitelezési technikáját s mindezek eszmei-elméleti támogatását. Maradnak a magánházak, villák a Rózsadombon, s másutt is persze, elvetélt kézműves termékek, eklektikus divatkreatúrák, a kontárság rézlemezekkel fedett címerpajzsai, képtelen kontraszelekció.

Ellentmondások halmaza mindenütt, ám nem dolgoznék, terveznék örömmel s némi önbizalommal is, ha nem számíthatnék társadalmunk, nemzetünk eljövendő egészséges szellemi öntisztulására s ebből eredeztethető önkontrolljára, ha nem tudnám bizton, hogy az ÉPÍTÉSZEZT ez tán is csak a FUNKCIÓ pedáns tiszteletére, új minőségű, korunk tudományos-technikai szintjének szigorú mércéjével mérhető építési technikára és egy egységes szemléletű, egyidejűleg egyetemes, európai és magyar tárgykultúra szerves részét képező építészeti formakultúrára stabilizálhatja termékeit, olyan tereket, amelyek emocionális inspirációinak erejét ma még prognosztizálni sem vagyunk képesek.

Megvalósult épületek

- Dunaújváros, garzonház, klub, ABC áruház
(tervezés 1959–62, kivitelezés 1962–64)
- OTP lakóház, Bp. XIII., Muk Lajos u. 9.
(tervezés 1963–64, kivitelezés 1964–66)
- Társasház Budapesten, a Vörös Hadsereg útján
(tervezés 1964, kivitelezés 1965–66)
- „Pécskő” üzletház, Salgótarján
(tervezés 1966, kivitelezés 1967–68)
- Hotel Duna Inter · Continental, Budapest (tervezőtárs Kovácsi László)
(tervezés 1966–67, kivitelezés 1967–69)
- Hotel Volga, Budapest (tervezőtárs Király László)
(tervezés 1970, kivitelezés 1970–71)
- „Csillagházak” — lakóépületek, Salgótarján
(tervezés 1968–69, kivitelezés 1971–73)
- Hotel Bratislava, Pozsony, Csehszlovákia (tervezőtárs Király László)
(tervezés 1972–73, kivitelezés 1973–74)
- Hotel Voronyezs, Brno, Csehszlovákia (tervezőtárs Herrer Y. M. Caesar, Z. Havas Anikó, Pózna Erzsébet)
(tervezés 1976–77, kivitelezés 1977–78)
- Budapesti Műszaki Egyetem kollégiuma (tervezőtárs Ivády Zoltán, Árkai Ágnes)
(tervezés 1973–74, kivitelezés 1975–80)
- Hotel Fórum, Budapest (tervezőtárs Király László)
(tervezés 1974–80, kivitelezés 1980–81)
- Hotel Novotel, Budapest (tervezőtárs Herrer Y. M. Caesar)
(tervezés 1978–80, kivitelezés 1981–82)
- Hotel Penta, Budapest (tervezőtárs Király László, Ivády Zoltán)
(tervezés 1979–81, kivitelezés 1981–82)
- Központi Váltó és Hitelbank Rt. Budapest, bécsi fiókja (tervezőtárs Herrer Y. M. Caesar, Egyed-Hohenegger, Bécs)
(tervezés 1982, kivitelezés 1983)
- Hotel Hungária, Bécs (tervezőtárs Herrer Y. M. Caesar, Hlavács Károly, Egyed-Hohenegger, Bécs)
(tervezés 1983, kivitelezés 1984)
- Budapest Kongresszusi Központ (tervezőtárs Herrer Y. M. Caesar, Király József, Guczogi György, Haraszi György)
(tervezés 1982–83, kivitelezés 1983–84)

Taverna Szálló, Budapest (tervezőtárs Király József, Miklós Róbert)
 (tervezés 1982–83, kivitelezés 1984–85)
 Nemzetközi Kereskedelmi Központ, Budapest (tervezőtárs Csizmár Gyula, Árkai
 Ágnes)
 (tervezés 1982–83, kivitelezés 1984–85)
 Megyei Könyvtár, Salgótarján (tervezőtársak Guçzogi György, Paulin Pál, Árkai
 Ágnes)
 (tervezés 1985–86, kivitelezés 1986–87)

Válogatás tervekből

Terv a pesti Duna-part rendezésére, Duna terasz (1973)
 Salgótarján, „Nyugati városrész” (1970–87)
 (a városrész építés alatt)
 Szálloda a Budai Várban, tanulmányterv és beépítési javaslat (1986)
 Gyógy-üdülőszálló, Debrecen (1986)
 Hotel Palatinus, Budapest (1987)
 Terv a pesti „Vasudvar” rekonstrukciójára (1987)
 (Csizmár Gyulával és Gerencsér Lászlóval)
 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út — József Attila utca sarok (1986)
 (Csizmár Gyulával)

Válogatás pályázati eredményekből

A szegedi Tisza-part rendezésére kiírt országos pályázat (társakkal, 1961)	I. díj
Eger, fürdőkönyék rendezésére, országos pályázat (Kasza Dénessel, 1961)	II. díj
Szombathely városközpontjának rendezése, országos pályázat (Kasza Dénessel, 1963)	I. díj
A pesti Duna-part rendezésére kiírt országos pályázat (Kasza Dénessel, 1963)	I. díj
A szentendrei szigetcsúcs rendezésére kiírt országos pályázat (Kasza Dénessel, 1964)	I. díj
Salgótarján városközpontjának rendezésére kiírt meghívásos pályázat (Magyar Gézával, 1965)	I. díj
Zánka, úttörőváros kialakítására kiírt országos pályázat (Gulyás Zoltánnal, Földesi Lajossal, Szekeres Józseffel, 1970)	II. díj
Fonyód gyógyfürdő—gyógy szálló és strand, országos pályázat (Király Lászlóval, 1971)	II. díj

Perugia új városközpontjának rendezésére kiírt nemzetközi pályázat (Roth Jánossal, Kaszab Ákossal, 1971)	megvétel
Szálloda a budapesti Citadellán, meghívásos pályázat (1971)	II. díj
Az Őrs vezér tér kialakítására (Iroda és üzletcentrum) kiírt meghívásos pályázat (1971)	II. díj
A szegedi termál-vizek hasznosítására kiírt országos pályázat (Király Lászlóval, 1978)	I. díj
Debreceni termál-vizek többcélú hasznosítására országos pályázat (Király Lászlóval, Andor Domokosnéval, 1971)	I. díj
Hotel Óbuda-Budapest, országos pályázat (társakkal, 1980)	II. díj

PUBLIKÁCIÓK

Könyvek

Építőköcskák–Épületköcskák

(*Műhelytitkok* sorozat, Corvina, Budapest 1970)

Tervek–Gondok–Gondolatok

(Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1979)

Magyar Építészet 1945–1970

(Dr. Szendrői Jenő szerkesztésében, a Lakóházak–lakótelepek c. fejezet)

(Corvina, Budapest 1972)

Cikkek, tanulmányok (válogatások)

Néhány gondolat a lakótelepek „tömbösítéséről” és egy „hozzászólás” válasza

(*Magyar Építőművészet* 65/6)

„Hol az építőművészet?”

(*Magyar Építőművészet* 76/2)

Néhány szó a Duna szállóról

(*Magyar Építőművészet* 69/5)

Budapest kulturális fórumai

(*Magyar Építőművészet* 86/1)

Írás a *Mesteriskola* VI. ciklusának katalógusában

Írás családi- és társasháztervezésünkről

(*Magyar Építőművészet* 87)

Írás a *Ceskoslovensky architekt*ben 86/12

Összefoglaló értékelések

Lipták Irén: *Finta József*

(*MAI MAGYAR MŰVÉSZET* Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest 1978)

MODERN ÉPÍTÉSZETI LEXIKON (90 oldal)

(Dr. Kubinszky Mihály szerk., Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1978)

Kruppa István: *Finta József építész*

(*АРХИТЕКТУРА СССР* 11. 1983)

Kruppa István–Stefan Slachta: *Finta József*

(project 4/81, Csehszlovákia)

Épületek, tervek értékelései

- Uferverbauung für Panoramablick
(Hotel Duna Inter · Continental, Budapest)
(*Baumeister* 1970/12)
- Neue Hotelbauten in Budapest
(*ARCHITECTUR DER DDR* 1974/8)
- Hotel Buda Penta
Hotel Novotel
Hotel Fórum
(*bauforum* 99/100)
- Hotel Fórum, Budapest
(*der aufbau* 9/10/82)
- Hotel Fórum, Budapest
(*ARCHITECTURE AND SOCIETY* No. 2/1984)
- Hotel Taverna, Budapest
(*ALAM AL BENA* 82 July/August)
- Egy kiállítás ismertetése
(*architektura Csr* 7/86)
- Magyar építészet (kiállítás–értékelés)
(*Ceskoslovensky architekt* 86/11)
- Egy kiállítás margójára
(*Ceskoslovensky architekt* 86/12)

Épületismertetések a MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZETben

- Sztálinváros, garzonház és szuper-piac (terv) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 61/5
Üzletközpont, Dunaújváros (terv) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 62/6
Lábatlan, vékonypapírgyári lakótelep (terv) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 64/6
Garzonház, klub, ABC áruház, Dunaújváros *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 65/2
Budapest, II., Vörös Hadsereg útja 99., lakóház *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 67/4
Budapest, XIII., Muk Lajos u., 24 lakásos lakóház *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 67/4
Hotel Duna Inter · Continental és a pesti Duna-part (terv) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 68/4
Pécskö üzeletház, Salgótarján *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 69/2
Néhány szó a Duna-szállóról *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 69/5
Hotel Duna Inter · Continental *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 70/6
Salgótarján, „Nyugati városrész”, toronyházak (terv) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 71/2
Perugia, városközpont, tervpályázati ismertetés *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 72/4
Hotel Volga, Budapest *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 72/6
Hotel Bratislava, Pozsony, Csehszlovákia (terv) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 73/1
„Csillagházak” (lakóépületek), Salgótarján *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 74/6
Hotel Bratislava, Pozsony *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 75/1
Hotel Voronyezs, Brno (Csehszlovákia) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 80/6
Hotel Fórum, Budapest *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 82/4
Hotel Penta, Budapest *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 82/5
Hotel Novotel, Budapest *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 82/5
A Budapesti Műszaki Egyetem diákkollégiuma *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 82/6
A „Központi Váltó és Hitelbank Rt. Budapest bécsi fiókja” *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 83/3
Hotel Hungária, Bécs (Ausztria) *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 85/3
Budapest Kongresszusi Központ *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 85/4
Taverna Szálló, Budapest *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 86/3
Nemzetközi Kereskedelmi Központ *MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET* 86/3

MELLÉKLET

Fotók a Táj-környezet-ház c. fejezethez

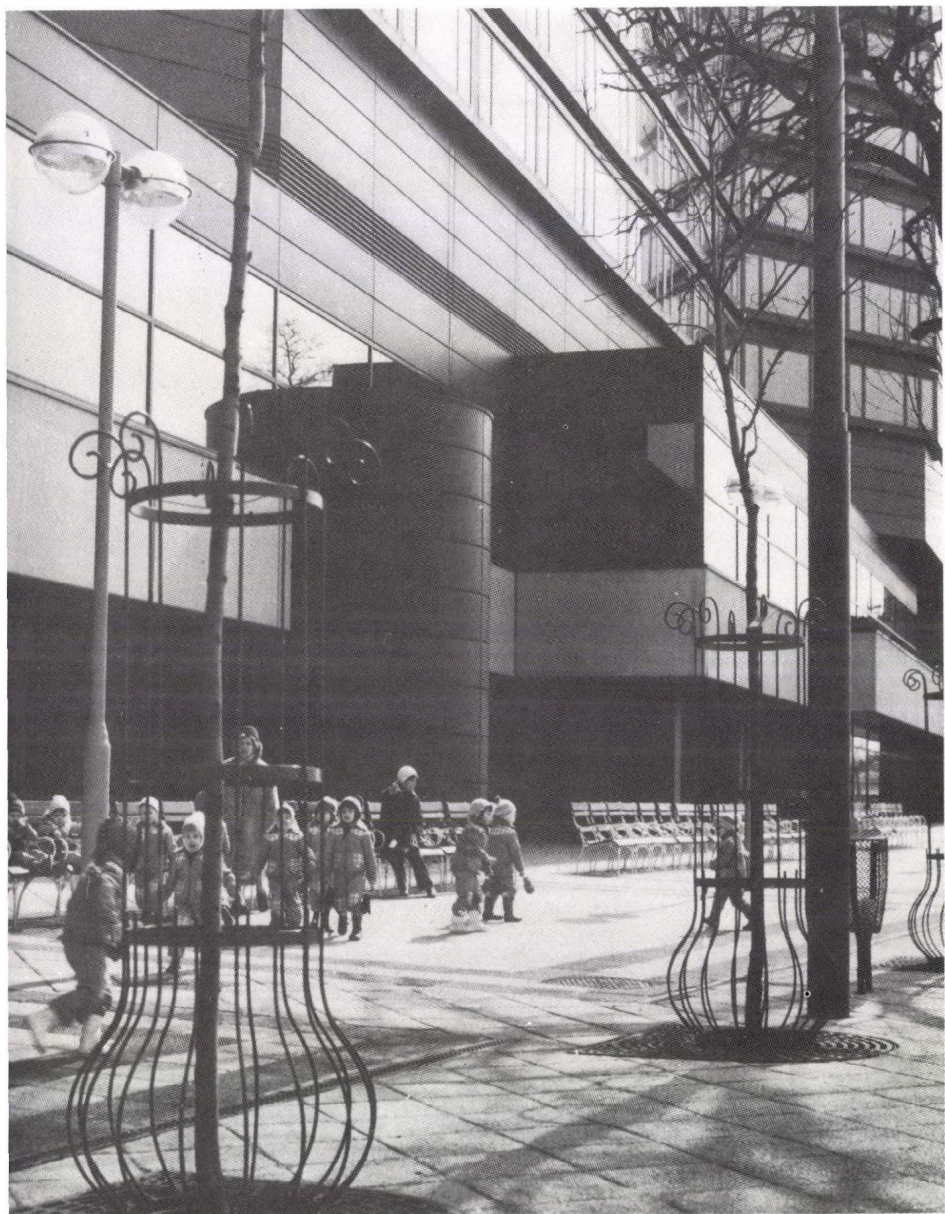

A FÓRUM a budai Duna-partról

A FÓRUM és a DUNA INTER-CONTINENTAL (a pesti Duna-part új léptéke)

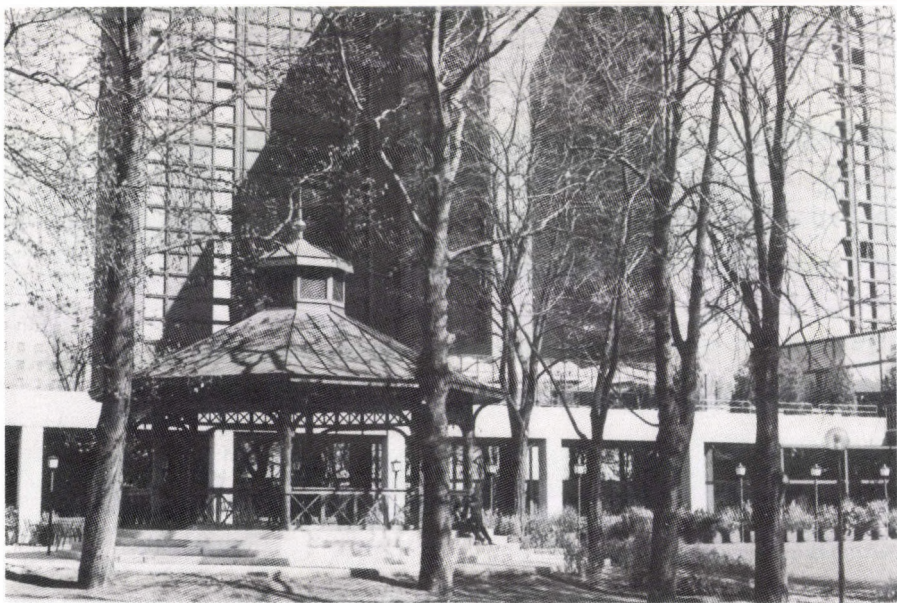

A pesti KORZÓ a FÓRUM előtt

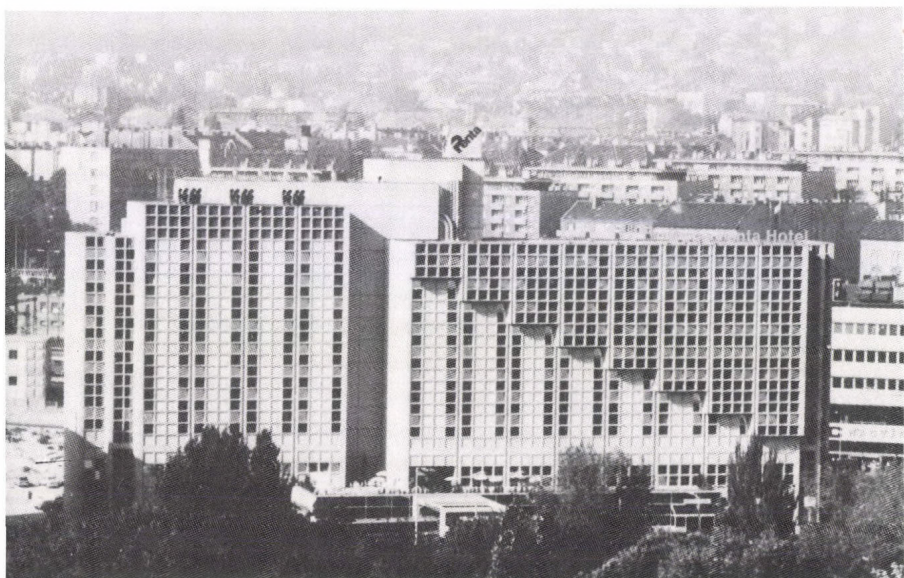

A NOVOTEL (a közlekedési csomópont hídjáról nézve)

A NOVOTEL környezete (a „Gesztenyéskert”)

A PENTA a Várból — a Tóth Árpád sétányról nézve

A NOVOTEL éttermi terasza

Zenepavilon a NOVOTEL kertjében

A KONGRESSZUSI
KÖZPONT bejárata

A TAVERNA
homlokzati plasztikája

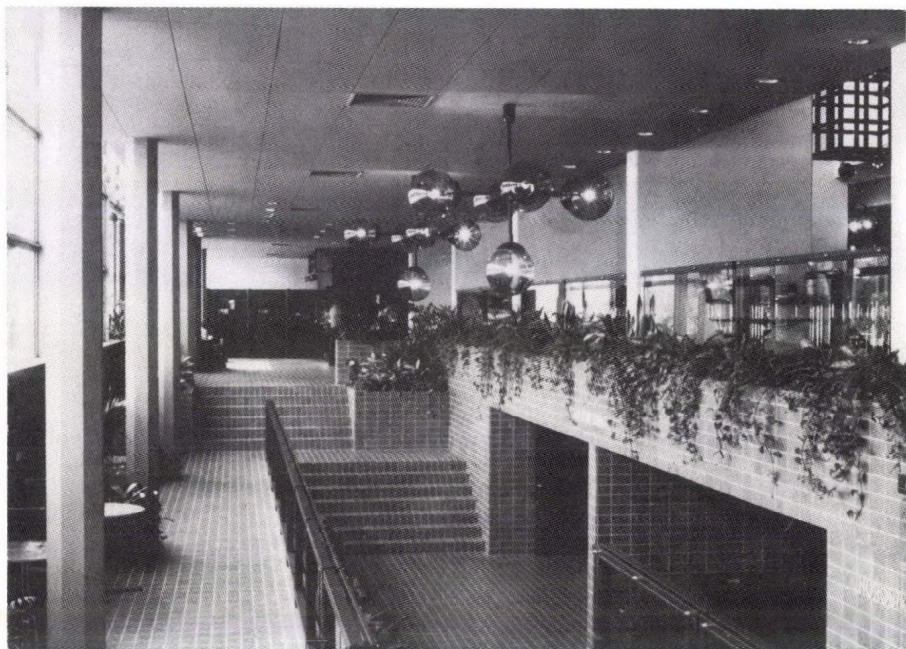

Fotók A tér c. fejezethez

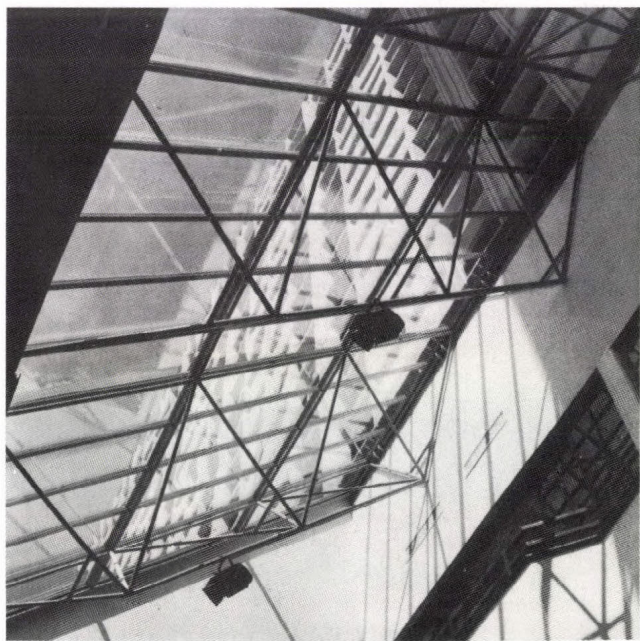

A NOVOTEL szálló előcsarnoka

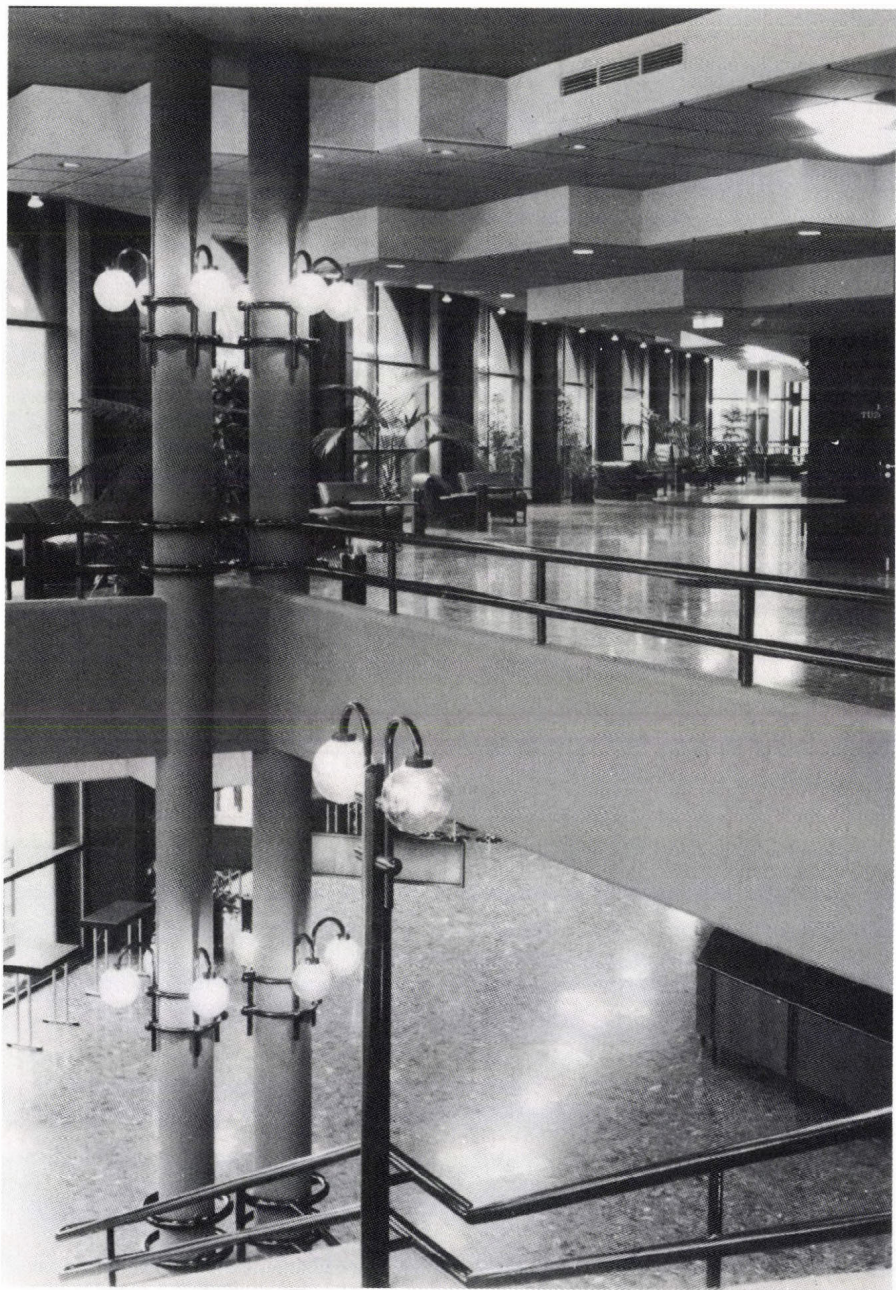

A PENTA előcsarnok-tere

A PENTA télikertje

A KONGRESSZUSI KÖZPONT előcsarnoka — a lépcső

A KONGRESSZUSI KÖZPONT
szekciótérmi előtere

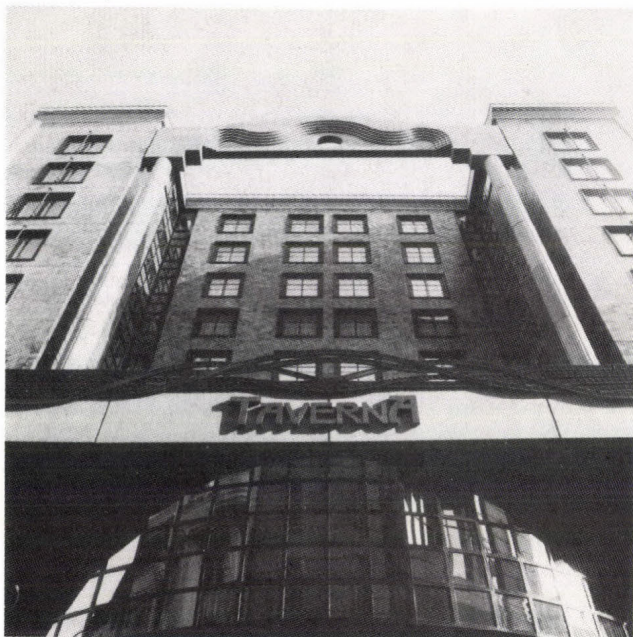
A KONGRESSZUSI KÖZPONT
színpada és nézőtere

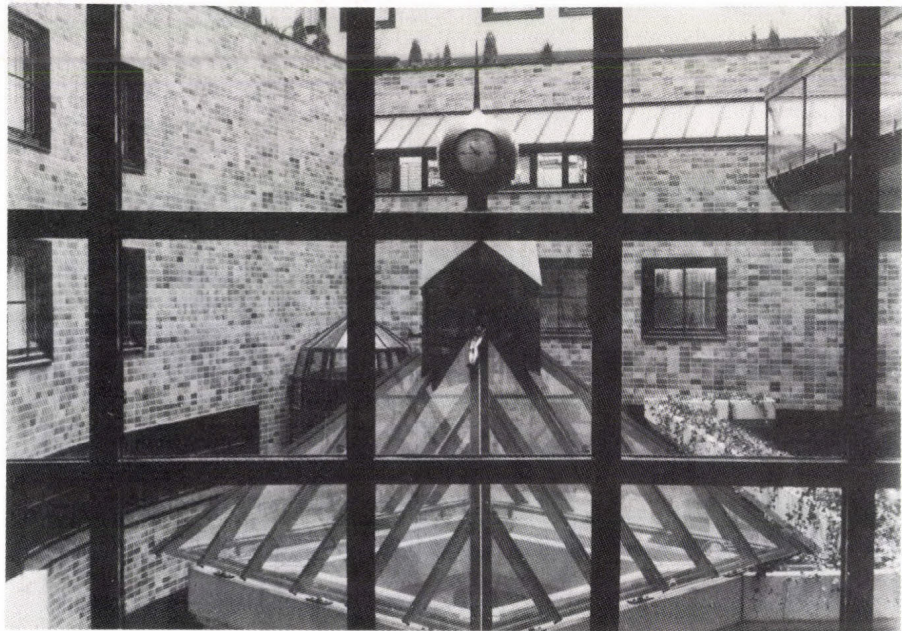
A KONGRESSZUSI KÖZPONT
színpada

A TAVERNA
Váci utcai „tere”

A TAVERNA udvar-tere

A TAVERNA udvara és lépcsőháza

A TAVERNA emeleti előcsarnokai

Fotók A forma c. fejezethez

A FÓRUM szálló
homlokzatrészlete

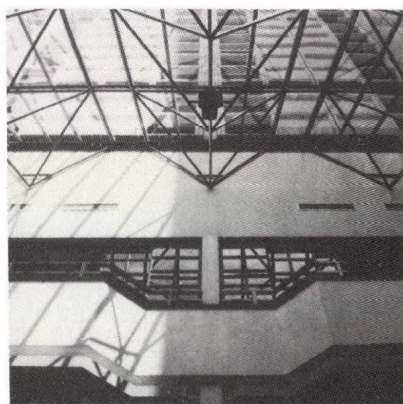
A NOVOTEL
homlokzatrészlete

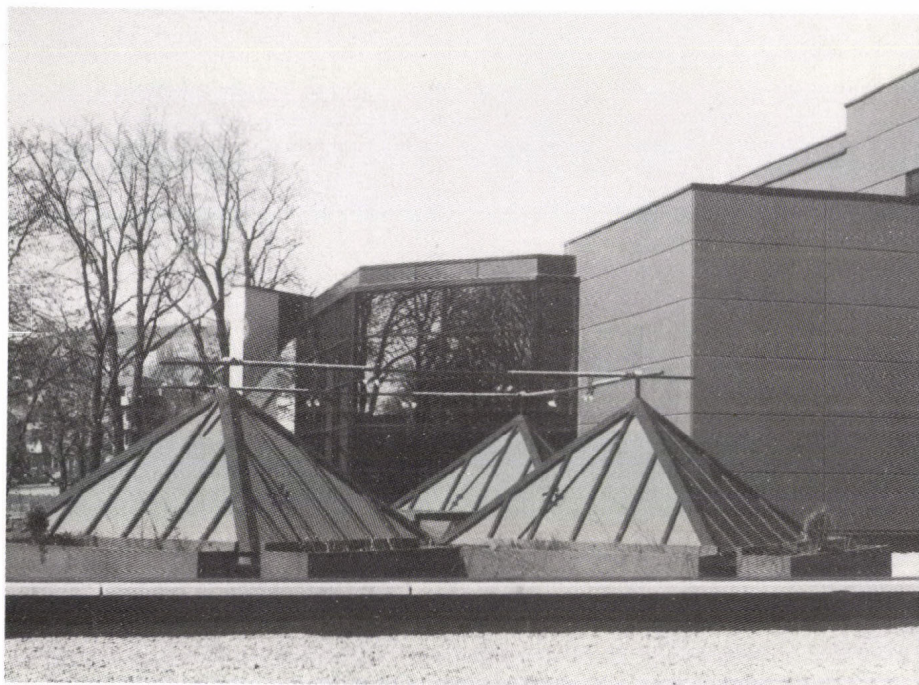
A PENTA homlokzatrészlete

A PENTA homlokzatrészlete

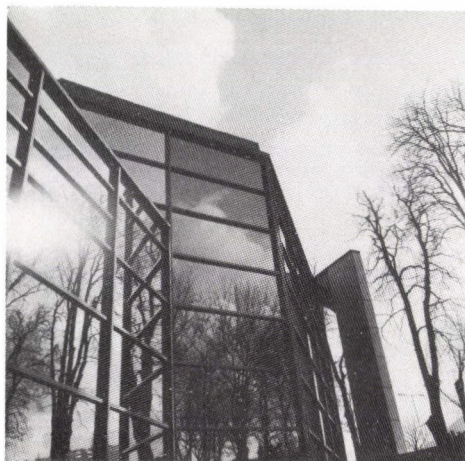

A PENTA télikertje

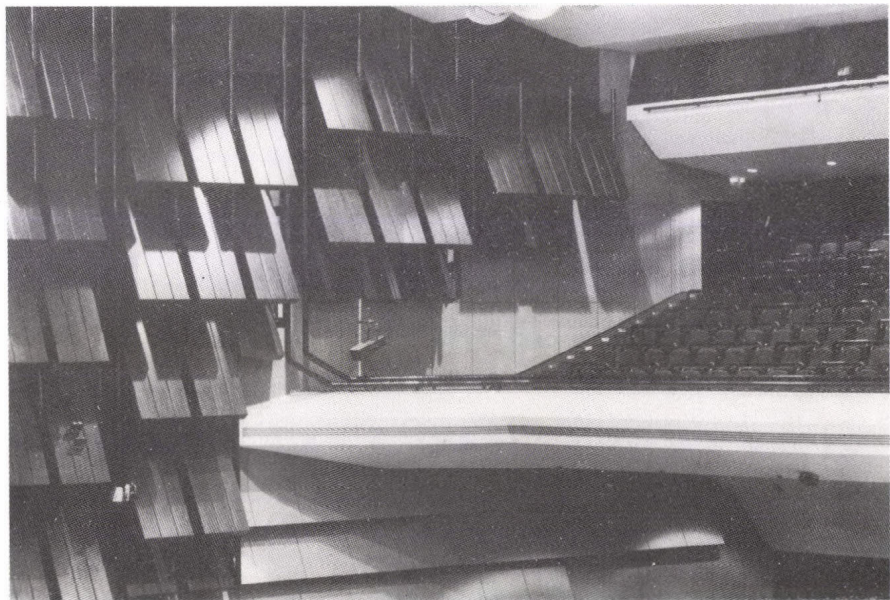

A KONGRESSZUSI KÖZPONT felülvilágítói

A KONGRESSZUSI KÖZPONT homlokzatrészei

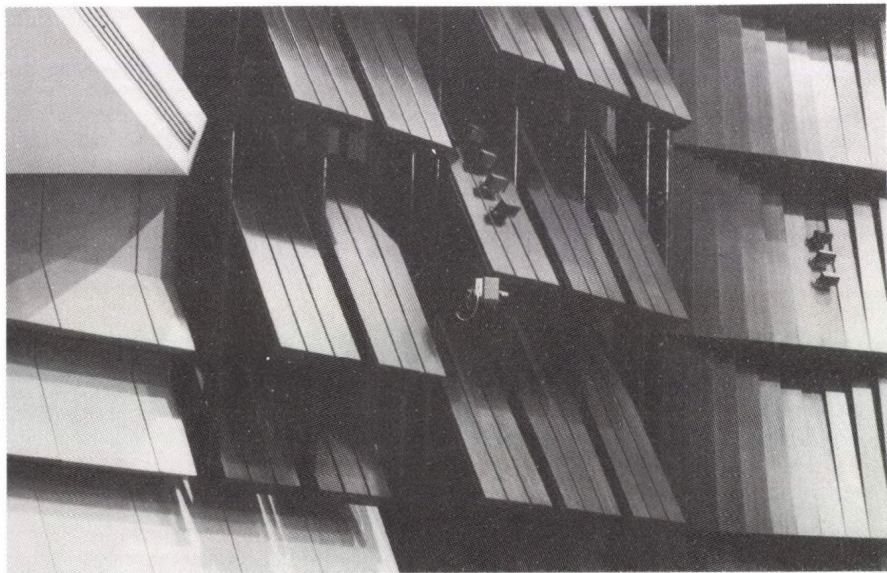

A KONGRESSZUSI KÖZPONT „Pátria” terme

A KONGRESSZUSI KÖZPONT nagytermének akusztikai elemei

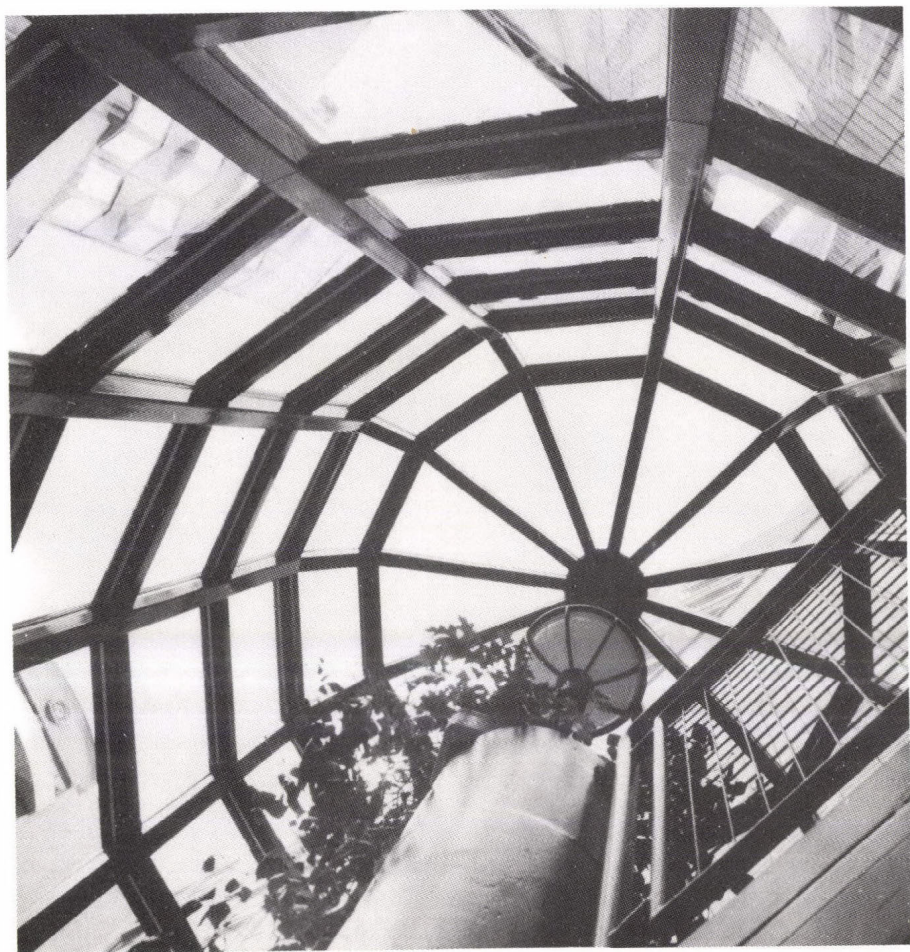

A TAVERNA
homlokatrészlete

A TAVERNA
Váci utcai
homlokatrészlete

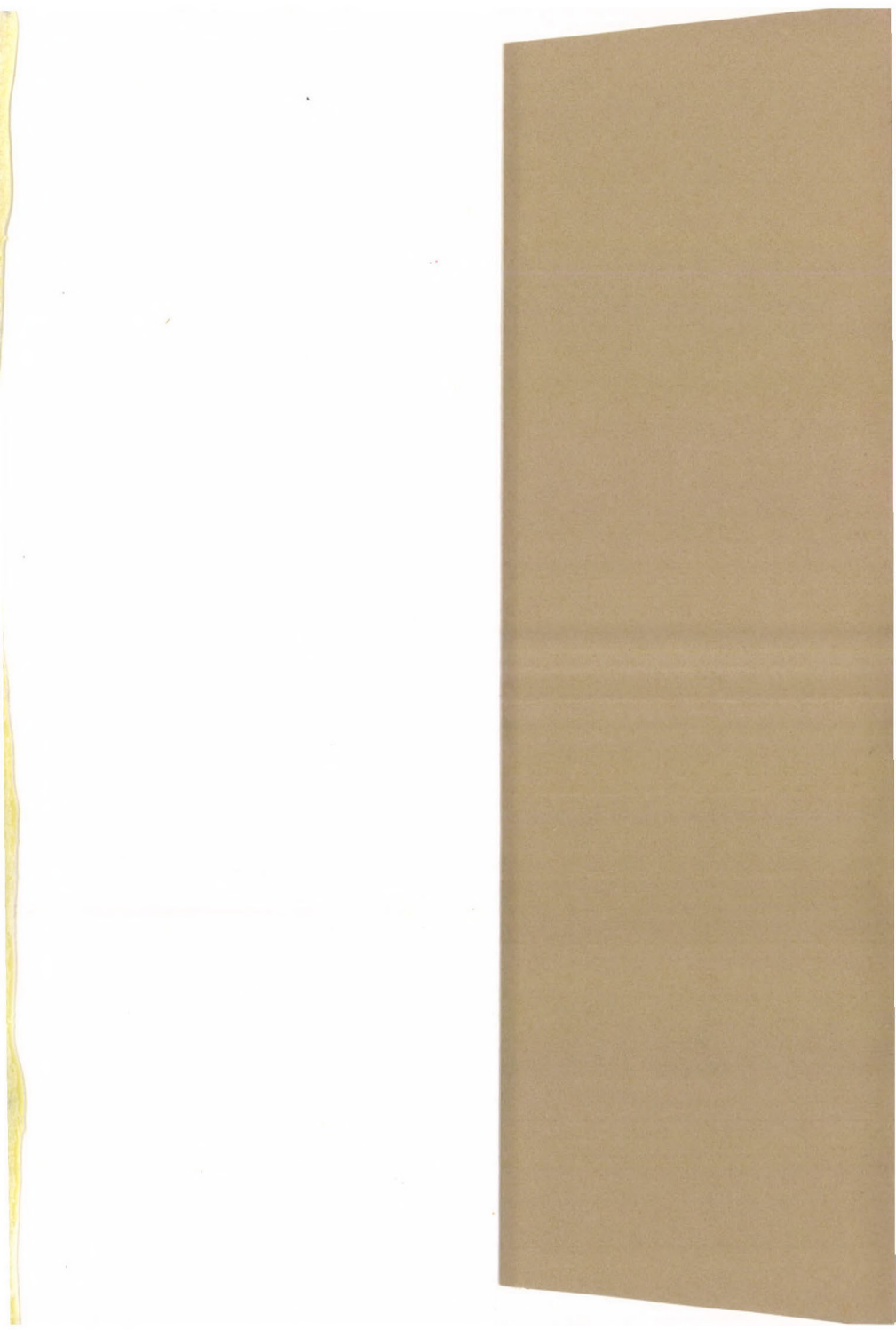

A TAVERNA szálló lépcsőtornya

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó
és Nyomda Vállalat főigazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó
és Nyomda Vállalat végezte
Felelős vezető: Hazai György
Budapest, 1990
Nyomdai táskaszám: 19008

Felelős szerkesztő: Antus Sárndorné
Műszaki szerkesztő: Kiss Zsuzsa
Kiadványszám: 2742
Megjelent: 2,13 (A/5) ív terjedelemben + 24 oldal műmelléklet
HU ISSN 0236-6258

Ára: 40,— Ft